

El llenguatge

20/X/1979

L'estanc i l'estany

No sembla que hi hagi cap relació etimològica entre estany significat «llac de dimensions reduïdes» i estanc encara que estany es pugui definir també dient «massa o acumulació d'aigua estancada». Però estanc no ha tingut mai en català el significat de «dipòsit d'aigua»: el substantiu estanc en la nostra llengua, significa solament l'establiment on es venen articles estancats és a dir, que no són de lliure contractació sinó subjectes a un monopoli, com és ara el tabac, els llumins, els timbres, els segells, etc.

Existint en castellà les dues formes «estanco» i «estanque», totes dues relacionades amb el ver «estancar», la primera de les quals correspon i equival —en el seu sentit avui més usual— al català estanc no és estrany que hom hi vulgui trobar per al seu un equivalent en el terme estany tant més que tots dos tenen aquest significat general de «massa o dipòsit d'aigua». Però estany és pròpiament un terme geogràfic —els estanys del Pirineu, l'estany de Banyoles—, i si bé també serveix per a designar aquelles que són artificials, és en aquelles casos en què per les seves dimensions i característiques es poden equiparar amb els naturals i constitueixen ja, per tant, autèntics accidents físics. En canvi, el terme del castellà «estanque» designa un simple dipòsit d'aigua, de dimensions variables, és cert, però que en un bon nombre de casos són realment insignificants. Creiem, per consegüent, que tan desencertat és voler traduir «estanque» per estanc com per estany i que més aviat caldria cercar altres termes com a equivalents d'aquest mot del castellà. En alguns casos, el mateix terme dipòsit hi pot convenir: sovint, efectivaent, hem sentit usar aquest nom, i fins i tot sense cap determinatiu, amb aquest sentit (dipòsit d'aigua per a regar, consum domèstic, etc).

També podem recórrer, en d'altres casos, a bassa —com les basses dels antics molins d'aigua— i a alguns dels seus diversos derivats o diminutius, com cassinyol, passo o passol, especialment quan serveixen proposats ornamentals, tal com fa Pere Quart en una de les seves celebres «Ocapitacions»: A sos peus immobili hi ha el passol de la cascada...

Albert Jane